

Etnisyys ja maskuliinisuus koulussa

Antti Kivijärvi

antti.kivijarvi@helsinki.fi

Pieniä vastauksia isoihin kysymyksiin...

- Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta?
- Mistä poikien (ja maahanmuuttajataustaisten poikien) keskimääräistä heikompi koulumenestys johtuu?
- Keitä ovat huonosti koulussa pärjäävät pojat ja miten heitä tulisi tukea?

...rajatusta näkökulmasta

Yhteiskuntatieteet

→ sosiologia

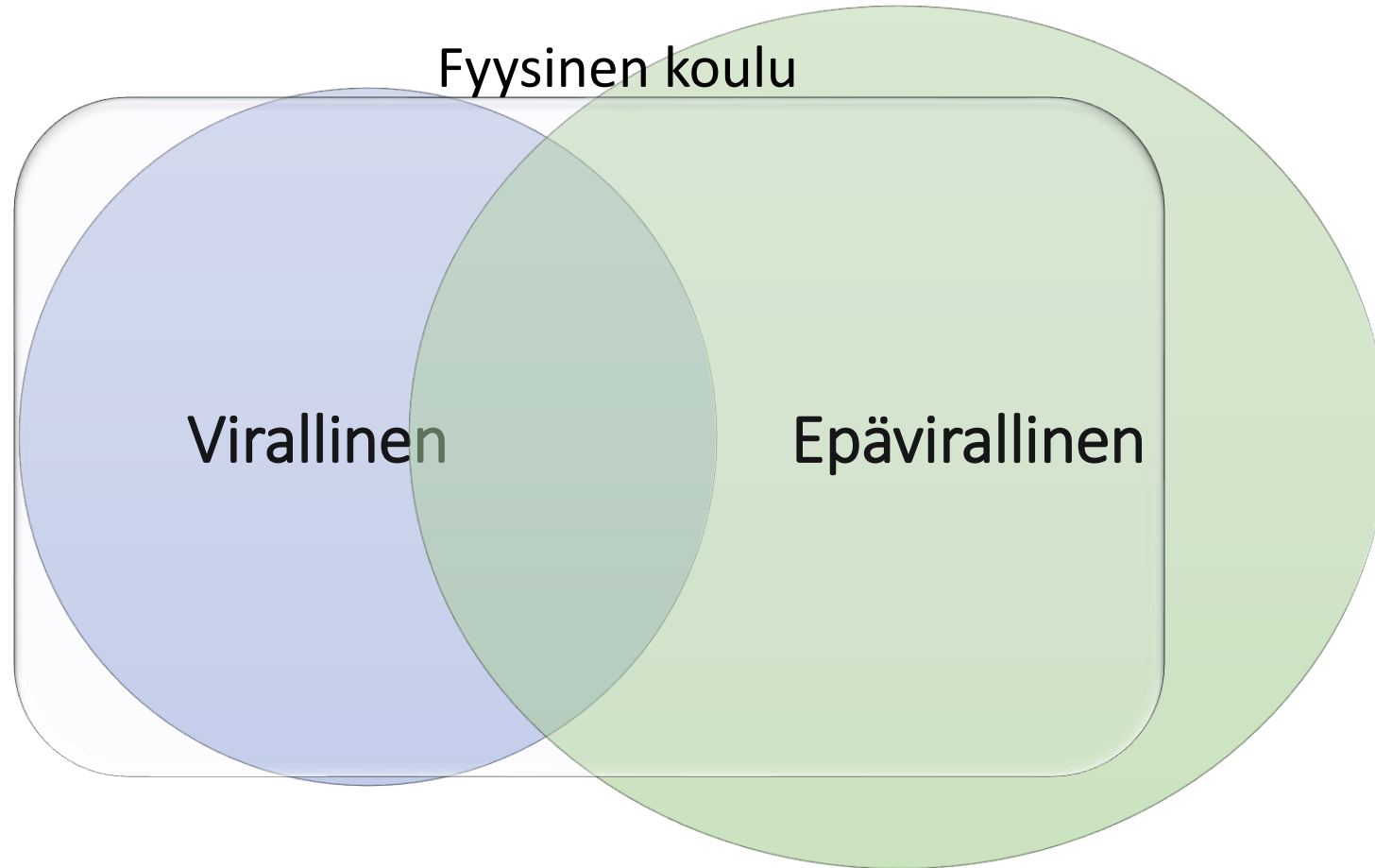
→ nuorisotutkimus

→ etnografia

Käsitteet

- Etnisyys
 - Sosiaalisia kategorioita, joista voi muodostua ryhmiä
- Maskuliinisuus
 - Kulttuuriset odotukset poikana olemisesta
- Entä koulu?

Virallinen ja epävirallinen koulu

Epävirallisen koulun merkitys nuorille

”Koulu on pakollinen velvollisuus, jota on kestävä kaikessa vittumaisuudessaan. Koulussa tapaa ystäviä ja luo uusia tuttavuuksia.”

(Yhdeksäsluokkalainen peruskouluveteraani, siteeraus Jokinen 1996, 133)

”On parempi olla porukassa väärässä paikassa kuin yksin oikeassa paikassa”.

(Yhdeksäsluokkalainen peruskouluveteraani, siteeraus Paju 2011, 205)

Epävirallisen koulun merkitys asiantuntijoille?

Opetushallitus (2019) *Poikien oppimishaasteet ja ratkaisut vuoteen 2025*. Helsinki: Opetushallitus.

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta?

- Jo keskiajalla kirjattuja esimerkkejä koulua koskevista poikahuolista (Katajala-Peltomaa & Vuolanto 2013)
- Elina Lahelma (2002):

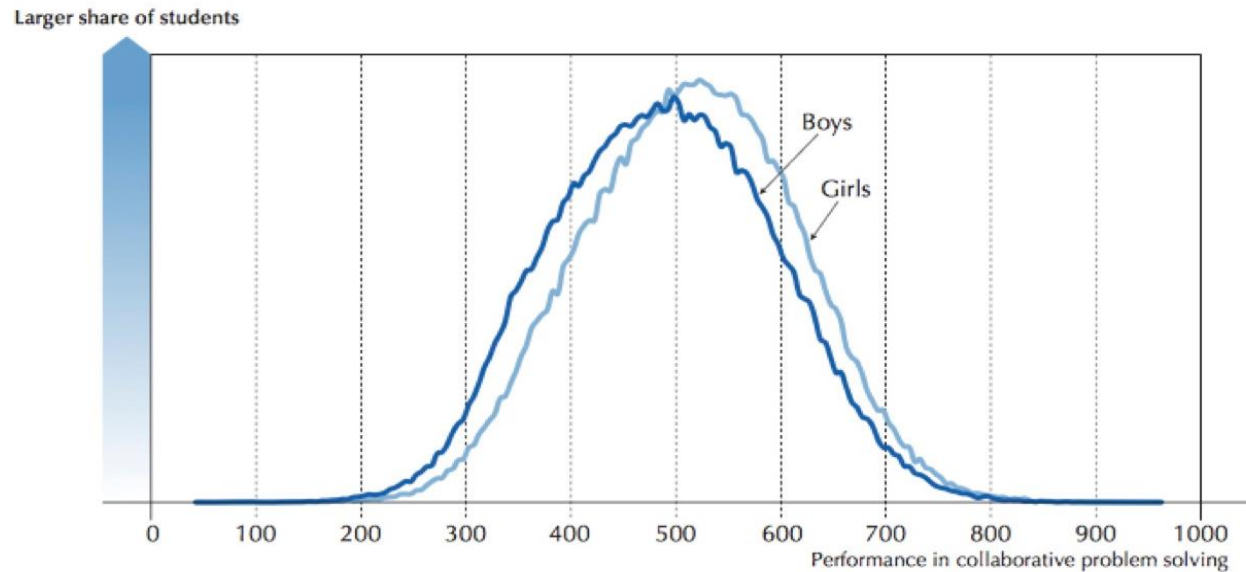
"Tyttöjen poikia keskimäärin parempi opintomenestys ei ole mitenkään uusi ilmiö, eikä mitenkään suomalainen. Sitä ei kuitenkaan aina ole pidetty ongelmana, vaan pikemminkin itsestään selvänä sukupuolierona, joka ei horjuta miesten valta-asemaa yhteiskunnassa. Jo vuonna 1693 John Locke toi esiin, että nuoret gentlemannit eivät opi latinaa, kun taas nuoret saman säädyn naiset oppivat nopeasti ranskaa "lörpötellessään" kotiopettajattariensa kanssa. Englannin vuoden 1923 kasvatusneuvoston raportissa kerrottiin, että on yleisesti tiedossa, että pojilla, erityisesti nuoruusvaiheessa, on tapana 'terve laiskuus'."

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta?

- Miksi vanha huoli näyttää tässä ajassa voimistuvan ja kenties johtavan toimenpiteisiin?
 - Säännöllinen tiedonkeruu, PISA-olympialaiset ja julkisuus
 - Alkavatko koulumenestyksen erot lopulta näkyä tulevissa työmarkkina-
asemissa?

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta? Paljon puhuttu PISA.

Figure V.4.4 ■ **Distribution of proficiency in collaborative problem solving, by gender**
OECD average

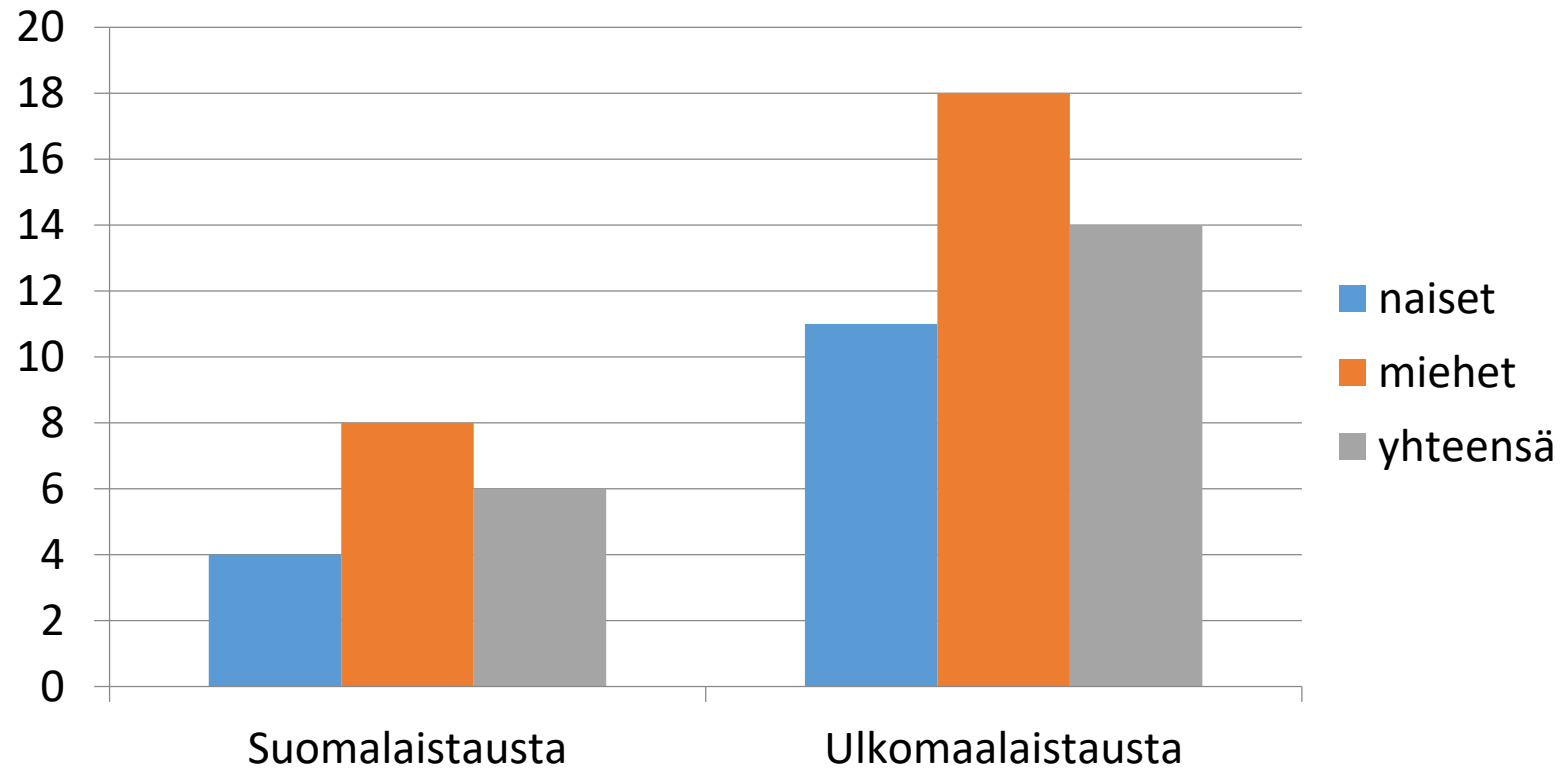

OECD (2015) PISA 2015
results (volume V).

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta? Entä koulumenestys ja siirtymät?

- Arvosanojen ero osaamista suurempi peruskoulun päättövaiheessa
 - Käyttäytymiseen tai epäviralliseen kouluun liittyvät tekijät?
 - Koulumaailman ulkopuoliset tekijät?
- Poikien siirtymät jossain määrin tahmeita
 - Poikia verrattain paljon vailla toisen asteen tutkintoa
 - Aliedustus akateemisilla laduilla, mutta lopulta yliedustus tutkijakoulutuksessa

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta? Siirtymät.

Varhain koulunkäynnin
keskeyttäneet
(Tilastokeskus 2014)

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta? Entä koulumenestys ja siirtymät?

”Tyttöjen ja poikien välinen ero oppimistuloksissa on erityisen selvä perusopetuksen päättyessä. Monen pojan koulutuksellisia valintoja rajoittavat tässä vaiheessa heidän tyttöjä selvästi heikommalla perusopetuksen päättöarvosanansa. Poikien heikommalla koulumenestyksen seurauksena he ovat aliedustettuja niiden nuorten joukossa, jotka jatkavat opintojaan perusopetuksen päätyttyä lukiossa, mutta yliedustettuja niiden noin 15 prosentin joukossa, jotka jäävät ilman toisen asteen tutkintoa.” (Pöysä ym. 2018)

Onko poikien osaamista koskevaan huoleen aihetta?

- On ja ei, ei kuitenkaan aihetta kategorisiin yleistyksiin
- Poikien joukossa hyvin ja heikosti pärjääviä, näin on myös tytöissä
 - Heikosti pärjäävistä voi olla huolissaan mutta kaikkiin ei kannata soveltaa stereotypioihin perustuvaa poikapedagogiikka
- Mihin julkinen huoli todella kohdistuu?
 - Vrt. tyttöjen aiempi alisuorittaminen matematiikassa tai naisten aliedustus tutkijakoulutuksessa

Mistä joidenkin poikien keskimääräistä heikompi koulumenestys johtuu?

- Biologia ja joidenkin poikien ”slumppi” kriittisillä hetkillä?
- Joillakin pojilla verrattain voimakas kiinnostuksen ja motivaation lasku ensimmäisten kouluvuosien jälkeen
- Pojilla heikko sosioekonominen asema ja vähäinen perheen tuki iskee kovempaa
- Pojat kokevat verrattain vähän yhteenkuuluvuutta kouluun ja verrattain paljon kiusaamista
- Opettajien stereotyyppiset käsitykset sukupuolista ja oppimisesta sekä niiden vaikutukset oppilaiden minäkäsityksiin

Mistä joidenkin poikien keskimääräistä heikompi koulumenestys johtuu?

”Kokonaisuutena tämän tutkimuksen tulokset osoittavat aiempien tutkimusten tavoin, että hyvän lukutaidon takana ovat monet tekijät. Merkittävin näistä näyttää kuitenkin olevan oppilaan asenne lukemista kohtaan. Myönteisesti lukemiseen suhtautuva tarttuu helposti kirjaan, jonka lukeminen kehittää lukutaitoa ja luo myönteisiä lukukokemuksia vahvistaen lukemiseen sitoutumista. [...] Alakoululaisten ja yläkoululaisten lukutaidon tason vertailu osoittaa kuitenkin, että erot lukutaidossa ovat suurempia yläkoululaisilla kuin alakoululaisilla: esimerkiksi 10-vuotiaistamme 2 prosenttia ei saavuttanut lukutaidon vähimmäistasoa, kun taas 15-vuotiaissa vähimmäistason alle jäi 11 prosenttia nuorista. Myös tyttöjen ja poikien välinen piste-ero kaksinkertaistuu lasten kasvaessa. Siksi on tärkeää, että myös teini-ikäisten lasten lukemista tuetaan niin kotona kuin koulussakin.” (Leino & Nissinen 2018, 59)

Mistä joidenkin poikien keskimääräistä heikompi koulumenestys johtuu?

”Tyttöjen ja poikien välinen luonnontieteiden keskimääräinen piste-ero (19 pistettä tyttöjen hyväksi) selittyy tämän tutkimuksen mukaan merkittävältä osaltaan sillä, että vähän kodin tukea saavien ryhmässä poikien pistemäärä on tilastollisesti tyttöjä heikompi ja poikien osuus tässä ryhmässä on tyttöjen osuutta suurempi. Lisäksi piste-eroa selittää se, että heikompia pistemääriä saaneiden, hankala opettajasuhde -ryhmän oppilaiden, joukossa on suhteellisesti enemmän poikia kuin tyttöjä, ja vastaavasti hyvin menestyneessä hyvät sosiaaliset suhteet -ryhmässä on tyttöenemmistö.” (Harju-Luukkainen & Aunola & Vettenranta 2018)

Entä julkisuudessa taajaan esitetyt selitykset?

- Opettajan sukupuoli?
 - Ei näyttöä vaikutuksesta.
- Paluu tyttö- ja poikakouluihin?
 - Kokeilu: Tamperelaisessa koulussa ensimmäisten luokkien oppilaat jaettiin sukupuolen mukaan eri luokalle. Erityisesti poikien äidinkielen taitoja ja tyttöjen itsetuntoa pyrittiin kohentamaan. Kokeilun jälkeen poikaluokilla olleiden äidinkielen osaaminen oli samaa tasoa kuin yhtenäisopetuksen pojilla, mutta heidän asenteensa äidinkieltä kohtaan olivat kielteisempiä. Tyttöjen itsetunnon ei havaittu kohonneen. (Lehtilä & Vuorinen 2009)
 - Kv-tutkimus: ennemminkin tytöt saattavat hyötyä (Booth & Nole 2012)
- Teknologian ja poikapedagogiikan lisääminen?
 - Ei näyttöä vaikutuksesta

Mikä sitten toimisi?

- Koulukohtaiset erot: on kouluja, joissa ei havaita sukupuolten välistä eroa koulumenestyksessä
 - Kouluun kiinnittyminen, ilmapiirin hyväksi kokeminen, stereotyyppien uusintamisen välttäminen
- Täydentävien resurssien myönteinen vaikutus niiden Helsingin koulujen oppimistuloksiin, jotka sijaitsevat matalien tulotasojen alueilla
- Entä poikakulttuurit ja epävirallinen koulu?

Maskuliinisuus epävirallisessa koulussa

- Väistytävä hegemoninen maskuliinisuus?
 - *Street corner society* (1943): corner boys vs college boys
 - *Learning to labour* (1977): lads vs earoles
 - Suomi ja 2000-luku (Lunabba, Paju, Manninen): hienojakoisemmat luokitukset

Maskuliinisuus epävirallisessa koulussa

- Poikien vertaissuhteet ja maskuliinisuuksien hierarkia
- Menestys epävirallisessa koulussa, suoriutuminen virallisessa
 - Ei vakavasti otettavat, kielteisiä tunteita herättävät ja tunteita herättämättömät (Lunabba 2013)
 - Unelmavävyt, moottori- ja rämöpäät sekä hiljaiset ja hikarit (Paju 2011)
 - Banaalit tasapainoilijat, kovikset, rauhalliset myötäilijät ja hegemonisuuden pettäjät (Manninen 2010)

Etnisyys ja maskuliinisuus epävirallisessa koulussa

- Etnisyyden ja sosiaaliluokan yhteen kietoutuminen
 - Uudenlaisten maskuliinisuuksien omaksuminen ja hyödyntäminen hyväosaisten ryhmien etuoikeus (Bridges 2013)
- ”Panssaroitu maskuliinisuus” (esim. Honkatukia & Suurpää 2007)
- Luova monikulttuurinen kaverisosiaalisuus (esim. Kivijärvi 2015; Tolonen 2018)

Etnisyys ja maskuliinisuus epävirallisessa koulussa

- Kyselytietoa (esim. kouluterveyskysely; Jahnukainen ym.)
 - Riskit kasautuvat erityisesti ensimmäisen polven pojille
 - Yksinäisyys
 - Kokemus huonosta ilmapiiristä
 - Kiusaamiskokemukset

Epävirallinen koulu ja rasismi (Souto 2011)

- Avointa rasismia
- Passiivista suvaitsevaisuutta
- Kulttuurista vastajärjestäytymistä
- Sekä rasismin että selviytymisstrategioiden sukupuolittuneisuus

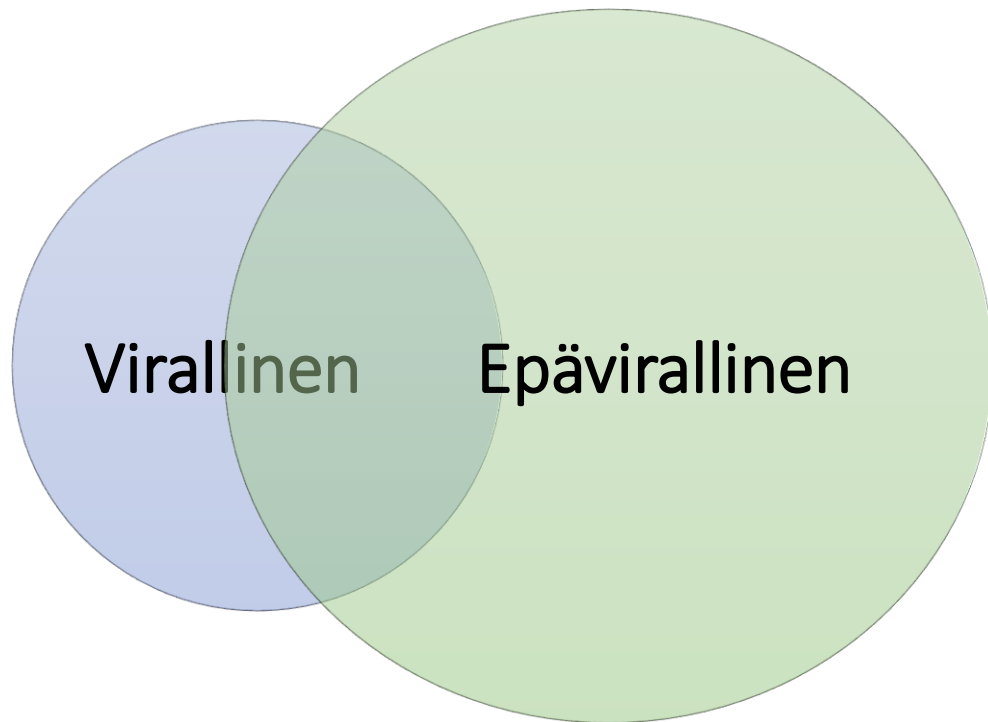
Epävirallinen koulu ja etnistyvät valinnat (Souto 2016)

Samuel: Minä sanoin sille ryhmänohjaajalle, että en tykkää tästä luokan ilmapiiristä, koska se on huono, koska minä haluan valmistua. Haluan opiskella paikassa, missä on hyvä ilmapiiri että miusta tuntuu turvalliselta... No yks minun kaveri luovutti sieltä x-oppilaitoksesta.

AMS: No minkä takia hän luovutti?

Samuel: No vähän rasistinen meininki siellä... Minusta nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja ja matkailuala on semmoset, missä on hyviä ihmisiä... On erilainen kuin autoala, kiviala, putkimies, rakennusala, metalliala... Nää on erilaiset, koska jos sanotaan suoraan, tää ala ja matkailuala on semmoset, jossa ihmisen pitää olla sosiaalinen ja avoin...

Lyhyeksi lopuksi: epävirallisen ja virallisen koulun suhde

- Maskuliinisuuden ja etnisyyksien hierarkiat näkyvät väistämättä myös koulussa
 - Nuorten vertaissuhteissa
 - Nuorten suhteissa viralliseen kouluun
- Oppimisen ongelmia tulisi ratkoa myös epävirallisen koulun kehyksessä